

Nr 62.

Ankom till Riksdagens kansli den 14 maj 1912 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för oäkta barn att ärfva fader och fädernefränder.

Närvarande: herrar Widén, Lindhagen, Håkanson, Söderbergh, Gustaf Andersson, Stärner, af Ekenstam, Bergendahl*), Alexanderson, Gezelius, Pettersson i Södertälje, Jansson i Edsbäcken, Olsson i See, Pettersson i Bjälbo, Persson i Norrköping och Rehn.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion nr 75 har herr Värner Rydén anfört följande:

»Det är ett allbekant sakförhållande, att antalet utom äktenskapet födda barn i vårt land är mycket stort, och att procenten utom äktenskapet födda barn i förhållande till inom äktenskapet födda är i stadig stigning. Å andra sidan är det icke mindre känt, att dessa s. k. oäkta barn oftast i mer än ett afseende äro undanknuffade till en plats som samhällets styfbarn. Statistiken visar redan, att dödligheten bland dessa är mycket större än bland de inom äktenskap födda, förhållanden som gifva en hemsk aning om stackars människobarns oförskyllda öden. Inom samhället stå de i långt högre grad än andra rättslösa. Ofta undandrag sig fadern all försörjningsplikt, svär sig fri från faderskapet eller lämnar barnet och dess mor vind för våg. Det blir i så fall modern, som får söka draga sig fram med sitt barn, så godt hon kan. Ibland dignar hon under bördorna och tar i förtviflan sitt barns lif. Eljes blir det ett lif i arbete och slit för brödet, förskräckliga försakelser mången gång, rena nöden kanhända oftare. Barnets uppfostran försummas i denna hårda

kamp för tillvaron, en stor procent af dessa »oäkta» kommer att rekrytera förbrytareleden. Vid fjolårets riksdag väckte jag ett par motioner, som afsågo att mildra förhållandena för dessa olyckliga människor, den ena afseende barmhärtigare straff för barnamord, den andra om tillvaratagande af de »oäkta» barnens och deras mödrars rätt gentemot pliktförgätna fäder. Riksdagen ställde sig i båda fallen välvillig till mina yrkanden. I förstnämnda fråga ha vi att motse förslag om lagändring till årets Riksdag, den andra frågan är nu föremål för lagberedningens och fattigvårdskommitténs pröfning.

Emellertid synes det uppenbart, att äfven efter ett genomförande af dessa reformer så mycken orättvisa kvarstår gentemot de utom äktenskapet födda, att man ej bör slå sig till ro här. I främsta rummet tänker jag härvid på *arfsrätten*. En lång kamp måste föras, innan lagstiftningen i Sverige ens ville erkänna, att de s. k. oäkta fingo ärfva sin mor. I den delen segrade dock till slut det till synes solklara rättfärdighetskrafvet. Däremot kvarstår ännu den orättvisan, att de »oäkta» ej få ärfva sin fader. Då jag vågar hysa en förhoppning, att utvecklingen af rättsmedvetandet nu måhända fört oss därhän, att lagstiftningen är redo att äfven här skipa rätt, vågar jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådan förändring i arfslagstiftningen, att s. k. oäkta barn må ärfva fader och fädernefränder.»

Frågan om de oäkta barnens rättsliga ställning är utan tvifvel såväl från humanitets- som samhällssynpunkt ett af våra dagars viktigaste spörsmål. Såsom bekant visar en undersökning af de utom äktenskapet födda barnens villkor, att de i allmänhet lefva under långt ogynnsammare förhållanden än de barn, hvilkas föräldrar ingått äktenskap.

*Utskottets
yttrande.*

De kända följderna häraf, den relativt stora dödligheten bland de oäkta barnen och den jämförelsevis stora procent af dem, som på ett eller annat sätt falla det allmänna till last, visa tillfyllest nödvändigheten af att samhället inskrider till undanröjande af de nämnda missförhållandena. I främsta rummet framstår därvid samhällets plikt att söka undanröja de [olägenheter, som gällande lagstiftning rörande dessa barns familjerättsliga förhållanden må kunna medföra.

Bland de af släktskapen härledda rättsförhållanden, som äro af den största praktiska betydelsen och hafva ett afgörande inflytande på de oäkta

barnens rättsställning i allmänhet, äro utan tvifvel de oäkta barnens i förevarande motion berörda arfsrättsförhållanden.

I fråga om sättet för reglerandet i de särskilda rättssystemen af de ifrågavarande rättsförhållandena skiljer man i hufvudsak mellan tre olika system, nämligen det engelska, det franska och det tyska systemet.

Utmärkande för det *engelska systemet*, som äfven gäller i ett antal af Nordamerikas Förenta stater, är, att något skyldskapsförhållande i rättslig mening icke består mellan barn, som är födt utom äktenskapet, och dess föräldrar. Barnet har därför icke någon arfsrätt efter vare sig fadern eller modern. Ett uttryckligt erkännande af barnet från faderns eller moderns sida medför ej någon ändring i detta hänseende.

Enligt det *franska systemet*, hvars hufvudprinciper gälla, förutom i Frankrike, äfven i Nederländerna, Italien och med vissa modifikationer i Belgien, föreligger icke något familje- eller arfsrättsligt förhållande mellan oäkta barn och dess föräldrar, så framt ej barnet erkännes af dem. Sådant erkännande kan från faderns sida endast ske frivilligt, enär det är uttryckligen förbjudet att genom undersökning söka utforska faderskapet. Gennemot modern har barnet däremot ett kraf på erkännande, som kan genomföras i domstolsväg. Verkan af erkännandet är densamma i förhållande till hvardera af föräldrarna och medför bland annat en viss begränsad arfsrätt efter moder och fader, men icke efter moderne- och fädernesfränder.

Det *tyska systemet*, som är rådande i Tyskland och de tre skandinaviska länderna samt till väsentliga delar äfven i Österrike och Ryssland, skiljer sig från det franska därigenom, att barnet i förhållande till modern i hufvudsak är likställt med äkta barn, medan i regel något arfsrättsligt förhållande ej består mellan barnet och dess fader. Utom äktenskap födt barn kan enligt norsk och dansk rätt erhålla en begränsad rätt till arf efter fader, genom att fadern muntligen eller skriftligen inför domstol erkänner barnet såsom sitt. Enligt tysk lag kan oäkta barns fader, som erkänner barnet såsom sitt, hos statsmyndighet utverka ett förfogande, genom hvilket barnet i förhållande till fadern erhåller ett äkta barns ställning. Verkan häraf sträcker sig emellertid ej till barnets fädernesfränder.

Ett slags mellanställning mellan det franska och det tyska systemet intager den nya *schweiziska* civillagstiftningen, som trädte i kraft den 1 januari 1912. Denna har nämligen sökt förena det tyska systemets grundsatser om äkta och oäkta barns likställighet, såvidt förhållandet till modern beträffar, med

det franska systemets principer om verkan däraf att utom äktenskap födt barn erkännes af dess föräldrar.

Ett sådant erkännande från faderns sida har enligt den schweiziska lagen till påföljd, att barnet i väsentliga delar erhåller ett äkta barns rättsställning i förhållande till fadern och hans släkt, dock med vissa inskränkingar i dess arfsrätt, ifall fadern tillika efterlämnar äkta barn eller afkomlingar efter sådana. Samma verkan, som tillkommer faders frivilliga erkännande af oäkta barn såsom sitt, medför en dom, hvarigenom barnet förklaras i statusfrågor följa fadern. Förutsättningarna för en sådan dom äro, att fadern före lägersmålet utlofvat modern äktenskap eller att lägersmålet innefattar ett brott eller maktnissbruk.

Vidare må i detta sammanhang nämnas, att vid 1909 års norska storting till antagande framlades ett förslag till »Lov om børn, hvis forældre ikke har indgaat egteskap med hinanden», enligt hvilket utom äktenskapet födda barn principiellt likstälts med andra barn i fråga om arfs- och andra familjerättigheter i förhållande till såväl fadern som modern. Detta förslag, hvilket äfven i öfrigt förordade långt gående reformer på förevarande område, blef emellertid icke af stortinget antaget. Likaså blef vid antagandet i Danmark af den nu gällande lagen om oäkta barn af den 27 maj 1908 en i förslaget till lagen intagen bestämmelse om arfsrätt i vissa fall för utom äktenskapet födda barn efter fader och fädernefränder af landstinget afslagen.

Slutligen må erinras, att i ett af finska lagberedningen den 14 november 1910 framlagdt förslag till »lag om barn, som födts utom äktenskap» stadgats, att därest fader låtit i kyrkobok anteckna sådant barn såsom sitt eller detsamma annorledes bevisligen erkänt, eller om domstol under faderns lifstid, efter det faderskapet blifvit fullständigt utredt, på särskildt yrkande förklarat barnet berättigadt till arf efter fadern, barnet skall åtnjuta halft arf, om bröstarfvinge finnes, och i annat fall fullt arf. Däremot är sådant barn uteslutet från arf efter fädernefränder.

Ej heller detta förslag har hittills föranledt lagstiftning.

Hvad den svenska rätten angår gällde enligt 1734 års lag såsom allmän regel, att utom äktenskapet födda barn ej njöto arfsrätt vare sig efter fader eller moder eller deras fränder, utan endast efter egna bröstarfvingar. Härifrån gjordes dock de i 8 kap. 1—6 §§ ärfdabalken stadgade

undantag för de fall, *att* mannen sedermera ingår äktenskap med kvinnan eller tillsäger henne äktenskap; *att* barnen aflats under äktenskapslöfte eller efter trolofning; *att* kvinnan födt barn efter våldtäkt; *att* barnen aflats efter det mannen trolofvat sig med två kvinnor, som ej veta af »hvars annars fästning», eller i tvegifte, »då ingendera visste, att förre man eller hustru lefde, och fått där lof till, som lag säger».

Såväl under ständsrepresentationens tid som sedermera hafva emellertid inom Riksdagen vid upprepade tillfällen yrkanden framställts om ändringar i den genom 1734 års lag stadgade principen. Motioner väcktes om arfsrätt för oäkta barn såväl efter moder och modernefränder som efter fader och fädernefränder. I förstnämnda hänseende vunno dessa yrkanden tidigare erkännande, i det redan lagberedningen i sitt år 1847 afgifna förslag till ny civillag föreslog bestämmelser, som under vissa förutsättningar tillerkände de oäkta barnen arfsrätt efter moder och modernefränder, hvarefter, sedan Rikets ständer vid särskilda tillfällen hos Kungl. Maj:t anhållit om lagstiftning i ämnet och vid Riksdagen åren 1865—66 för sin del antagit en af Kungl. Maj:t med anledning däraf framlagd proposition, genom kungl. förordningen den 14 april 1866 stadgades, att oäkta barn, som ej aflats under moderns äktenskap eller i förbjudna led, skulle lika med äkta barn taga arf efter sin moder i den del af boet, som icke utgjorde bröstarfvinges laglott, dock endast under förutsättning att modern låtit anteckna barnet såsom sitt i kyrkoboken.

Numera gäller i denna del jämlikt lag den 17 mars 1905 om oäkta barns arfsrätt efter moder och modernefränder, att oäkta barn lika med äkta barn tager arf efter moder och modernefränder, dock att det i detta fall åligger arfvingen, därest man ej vet att han är den dödas skyldeman, att inom natt och år från det arfvet föll anmäla sig hos den, som sitter i boet, eller hos rätten eller domaren, vid äfventyr att han eljest förlorar sin talan.

Hvad däremot angår den påyrkade arfsrätten jämväl efter fader och fädernefränder, hafva de därom inom Riksdagen gjorda framställningar icke vunnit Riksdagens bifall.

Äfven i fråga om lagstiftningen rörande de oäkta barnens ställning i öfrigt har krafvet af förbättrade bestämmelser föranledt ändringsförslag; och i fyra särskilda under åren 1893, 1901, 1906 och 1907 till Kungl. Maj:t afåtna skrivelser har Riksdagen anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag bland annat till lagstiftning, som bättre tillgodosåge utom äktenskapet födda barns och

deras mödrars rättsliga ställning. Sedan därjämte förlidet år till Konungen ingifvits en af omkring 500 på området erfarna personer undertecknad petition med enahanda syfte, har Kungl. Maj:t, jämte det berörda petition öfverlämnats till lagberedningen, som för närvarande är sysselsatt med uppgörande af förslag till ny lagstiftning på familjerättens område, samt till den för revision af fattigvårdsförordningen m. m. tillsatta kommitté för att tagas i öfvervägande vid fullgörande af dem förut gifna uppdrag, tillika förordnat, att lagberedningen och kommittén skulle undersöka, huruvida de ämnen, som i petitionen afsåges, skulle kunna särskildt för sig behandlas, och, därest sådan behandling funnes kunna äga rum, snarast möjligt inkomma med förslag till lagstiftning i berörda hänseende.

I förevarande motion har nu framställts yrkande därom, att lagstiftningen om oäkta barns arfsrätt måtte komma att innefatta bestämmelser om arfsrätt för dem jämväl efter fader och fädernefränder.

Såsom redan af den föregående framställningen torde framgå, är det af motionären väckta spörsmålet af synnerligen beaktansvärd beskaffenhet. Att dess lösning skall utöfva en mäktig inverkan på de oäkta barnens ställning är uppenbart. Men inverkan af en lagstiftning i detta ämne lär icke vara begränsad härtill, utan sträcker sig vida därutöfver till familjeförhållandena i allmänhet. Denna fråga är därför enligt utskottets mening förtjänt att göras till föremål för allvarligt och allsidigt öfvervägande från de lagstiftande myndigheternas sida.

Inom en stor del länder har ock på senare tid detta spörsmål upptagits på den aktuella lagstiftningens program.

Hvad vårt land angår har, såsom ofvan antydts, lagberedningen under arbete det lagstiftningsområde, dit denna fråga hör. Och enligt hvad utskottet inhämtat har beredningen, med anledning af förut berörda åt densamma och fattigvårdslagstiftningskommittén gemensamt lämnade uppdrag, upptagit till behandling frågan om de oäkta barnens rättsliga ställning i hela dess vidd. Denna behandling, vid hvilken alltså frågan om oäkta barns arfsrätt efter fader och fädernefränder ingår såsom en viktig del, lär så bedrifvits, att förslag i ämnet skall kunna aflämnas med all den skyndsamhet, som sakens trängande beskaffenhet kräfver.

Vid sådant förhållande synes det icke vara lämpligt, att Riksdagen för sin del nu vidtager någon åtgärd i ärendet; och utskottet hemställer därför,

att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 maj 1912.

På lagutskottets vägnar:

JOHAN WIDÉN.

Reservation

af herr *af Ekenstam* beträffande vissa delar af utskottets motivering.
